

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 031/17

KLAGER: Initiativretten ved Norsk Presseforbunds (NPs)
kst. generalsekretær Nils Øy

ADRESSE: Rådhusgata 17

PUBLIKASJON: Dagsavisen

PUBLISERINGSDATO: 4. januar 2016 (nett) og 5. januar 2016 (papir)

STOFFOMRÅDE: Helse/skole/justis

SJANGER: Nyhet

SØKERSTIKKORD: Omtale av barn

REGISTRERT: 07.02.2017: Søknad om klagefrist kan fravikes
17.02.2017: PFU vedtok at klagefrist fravikes
18.02. 2017: Klage mottatt
20.02.2017: Igangsettelse av klagen

BEHANDLET I PFU: 18.04.2017

BEHANDLINGSTID: 60 dager

KLAGEGRUPPE: Initiativretten

PFU-KONKLUSJON:

HENVISNING VVPL.: 4.8

OMTALE/ANONYM.:

MERKNADER: Følgende klagesaker omhandler samme sakskompleks og
behandles hver for seg i samme møte:
* Initiativretten mot ni medier: Aftenposten (028/17), Budstikka
(029/17), Dagbladet (030/17), Dagsavisen (031/17), NRK
(032/17), NTB (033/17), TV 2 (034A/17), Valdres (035/17) og
Verdens Gang (036/17).
* NN med flere mot TV 2 (034B/17)
* Christine Meling mot Budstikka (291/16).

SAMMENDRAG:

Dagsavisen publiserte en artikkel på nett **mandag 4. januar** med tittelen: «**Ba om hjelp allerede i august**» og ingressen:

«Den 13-år gamle jenta som ble funnet død nyttårsaften, byttet skole på grunn av mobbing og slet med spiseforstyrrelser. Mor klaget allerede første skoledag i august. Jenta kan ha vært død i flere dager før moren ringte etter hjelp.»

I artikkelen, under mellomtittelen «Sendte klage» stod det:

«17. august i fjor sendte moren en klage til Fylkesmannen, hvor hun tok opp jentas psykososiale miljø på ungdomsskolen der hun startet i høst. I brevet redegjør moren for at datteren er blitt mobbet på barneskolen. Det antydes videre at eleven som har utført mobbingen er en del av samme ungdomsmiljø. 3. september sender Fylkesmannen, ved utdanningsdirektør Grethe Hovde Parr, brevet fra moren til jentas ungdomsskole, med beskjed om at skolen må se på saken. I brevet legges det fram forslag til konkrete tiltak som moren mener er nødvendig for å avhjelpe i datterens vanskelige situasjon.»

[...]

«- Vi fikk en klage fra mor 17. august i år, som gjaldt jentas psykososiale miljø på skolen. Moren mente at jenta ikke hadde et godt psykososialt miljø slik loven slår fast at alle elever har krav på. Denne klagen er fortsatt til behandling hos oss, sier Hovde Parr til Dagsavisen.»

Under mellomtittelen «Tre skoler» stod det:

«Det er nå mye som tyder på at jenta har hatt det vanskelig på skolen i flere år, selv om utdanningsdirektøren ikke vil kommentere detaljer i saken. Jenta bodde inntil i høst i Bærum kommune. Mobbingen på barneskolen førte til at jenta utviklet alvorlige spiseforstyrrelser, melder TV 2. Dagsavisen får opplyst at jenta gikk på tre nanvgitte skoler i Bærum. – Bærum kommune vil ha oss på tilsyn på alle de tre skolene. Det er jo nettopp for å belyse hvordan hun har hatt det på skolen gjennom flere år, sier Parr.»

Tirsdag 5. januar 2016 ble samme artikkel publisert i papiravisen under vignetten: «13-åring døde» og tittelen: «Moren ba lenge om hjelp» og undertittelen: «Varslet om at datteren ble mobbet allerede ved skolestart», og ingressen:

«MOBBING: Den 13 år gamle jenta som ble funnet død nyttårsaften, byttet skole på grunn av mobbing og slet med spiseforstyrrelser. Allerede første skoledag i august klaget moren til Fylkesmannen.»

KLAGEN:

Klager er Norsk Presseforbunds (NPs) konstituerte generalsekretær, Nils Øy, som bruker sin initiativrett og klager inn ni medier, deriblant Dagsavisen.

Klager mener mediene har brutt Vær Varsom-plakatens (VVPs) punkt 4.8 når det gjelder omtalen av mobbing de første dagene etter at dødsfallet ble kjent: «I alle de innklagde publikasjonene er det etter min oppfatning i større eller mindre grad unnlatt å «ta hensyn til hvilke konsekvenser medieomtalen kan få for barn(et). [...] De innklagde mediene har gjennomgående brakt kategoriske påstander om at mobbing er skjedd, uten særlig forbehold, og i flere tilfeller også slik at lyttere, seere og lesere må få det bestemte inntrykk at den påståtte mobbingen i mer eller mindre grad førte til det tragiske utfallet.»

Etter klagers mening var deknningen preget av at påstander raskt ble til fakta: «Med mange års erfaring i faget er jeg klar over at når en slik tragedie inntreffer under omstendigheter som i denne saken, der nye overraskende opplysninger kommer til i stort tempo, vil det ofte forekomme publiseringer som ikke er blitt tilstrekkelig undersøkt. Ofte bringer mediene videre hva konkurrentene melder uten nødvendige forbehold eller egne undersøkelser. I denne saken mener jeg å se at informasjon med tynt grunnlag i utgangspunktet, temmelig hurtig vokste fra den ene publikasjon til den andre, for å ende opp som nærmest kategoriske fakta.»

Klager erkjenner at det er lett å være etterpåkløkt, men mener likevel det er grunn til å stille spørsmål til om omtanken og hensynet til berørte barn, var tilstrekkelig fremme i bevisstheten i redaksjonene. Klager skriver: «Når påstått mobbing tas opp i mediene, for eksempel når omtalte barn i alderen seks til ti år og er fullt anonymisert, vil det som oftest være mulig for foreldre å verne barna selv overfor medieomtalen. Slik er det ikke når barna er i overgangen til ungdomstrinnet og mobbepåstandene knyttes til en dramatisk nyhet som i dagervis dominerer det nasjonale nyhetsbilde i alle medier, og som direkte identifiserer skolene. Enhver må kunne forstå hvilke belastninger dette kan få for de omtalte, uansett om påstandene er sanne eller ikke. I slike tilfeller er det bare mediene selv som har ansvar for å tenke på konsekvensene og dermed verne barna, slik VVP punkt 4.8 krever.»

Klager er klar over at spørsmålet skal vurderes for hvert enkelt medium og på grunnlag av omstendighetene på *publiseringstidspunktet*. På publiseringstidspunktet var dødsfallet til en 13-åring sakens kjerne, skriver klager og fortsetter: «Da inngår også kunnskapen om at påstandene om mobbing kunne bli knyttet direkte til det tragiske utfall i saken, slik det også ble gjort i noen av mediene. [...]. Nøkkelspørsmålet som mediene må stille seg i en slik situasjon, er om det er tilrådelig – på det aktuelle tidspunkt – å trekke fram mobbepåstander overhodet.»

Når det gjelder Dagsavisens publiseringer, reagerer klager på at Dagsavisen konstaterer uten forbehold at mobbing er skjedd, og at dette er årsaken til at hun utviklet spiseforstyrrelser.

TILSVARSRUNDEN:

Dagsavisen støtter bruk av initiativretten i denne saken, og viser til at avisen har frontet et ønske om at pressens egne organisasjoner burde se på nettopp denne saken. Det vises her til hva avisens kommentator, Hege Ulstein, skrev i november 2016: «Pressens organisasjoner bør granske deknningen av Lommedalen-saken. Det gjelder ikke minst hvordan voksne mennesker, både i pressen og på sosiale medier, har omtalt og behandlet barna i den døde jentas omgangskrets. Disse jentene har vært tiltalt, dømt og straffet i et folketribunal uten rettssikkerhet og uten noen nedre aldersgrense. En del medier som har dekket Lommedalen-saken har et stort medansvar for at det gikk slik».

Dagsavisen skriver at den reagerte på deknningen i andre medier, «som vi mener var av en langt mer konkluderende og massiv karakter vedrørende mobbepørsmålet enn tilfellet har vært i Dagsavisen, men vi forstår også at det stilles spørsmål vedrørende vår egen dekning».

Når det gjelder den påklagede omtalen, skriver avisa at selve nyheten om den 13-årige jentas død, hadde åpenbart offentlig interesse, også mors klage til fylkesmannen: «Sakens tema rettes klart i retning system og støtteapparat, noe vi mener er helt på sin plass i en slik sak. Vi mener det var riktig å omtale morens klage til Fylkesmannen samtidig som vi i samme

reportasje skrev at den samme moren er siktet for omsorgssvikt. Det sistnevnte var også en egen undersak. Dette bringer balanse i dekningen, og underbygger også barneombudets sitat (det også i en egen sak) om at «Systemet har trolig sviktet».

Slik Dagsavisen ser det, har avisen forsøkt å rette søkelyset mot systemet og ikke mot mobbere eller mor. Det vises også til intervju med utdanningsdirektør Grethe Hovde Parr, og informasjon om at det skal føres tilsyn med skolene.

Imidlertid skriver Dagsavisen at det samme forbeholdet mangler i sakens ingress, og at det her konstateres at hun byttet skole på grunn av mobbing og at hun slet med spiseforstyrrelser: «Vi ser at denne ingressen er mer konkluderende enn saken og dekningen for øvrig, og ser i ettertid at dette kunne vært formulert annerledes.»

Likevel mener Dagsavisen at avisen ikke har publisert kategoriske påstander om at mobbing er skjedd: «På publiseringstidspunktet hadde vi heller ikke grunnlag for å være konkluderende den ene eller andre veien. Vi mener Dagsavisen her har tatt et steg tilbake målt mot andre mediers dekning i samme tidsrom, og vi har ikke ønsket å rette samme søkelys mot skoler og angivelige mobbere som det vi ser i for eksempel TV2s og Dagbladets dekning disse dagene. Vårt mål har vært å rapportere situasjonen mer nøkternt og rettet mot systemsvikt enn de eksempler vi selv har kritisert i ettertid.»

Dagsavisen mener ellers at den har tatt hensyn, jf VVP punkt 4.8, ved å rette fokus mot system, og ellers unngått omtale av andre barn eller andre identifiserende elementer av lokalmiljøet, i bilder og tekst. «De tre barneskolene der den angivelige mobbingen skulle ha funnet sted, ifølge moren, er ikke navngitt i vår reportasje. Vi har derimot navngitt den ungdomsskolen som morens klage til Fylkesmannen dreide seg om. Det er denne klagen som er tema for vår reportasje. Rektoren ved skolen er også intervjuet i saken. Her har vi omtalt faktiske hendelser, den konkrete klagen, og rettet spørsmål rundt klagen til skolens rektor, i et forsøk på å stille vanskelige, men nødvendige spørsmål til systemet.»

Dagsavisen skriver også: «I løpende dekning der andre medier har identifisert langt mer enn Dagsavisen, må vi likevel holde muligheten åpen for at også Dagsavisens omtale av angivelig mobbing og vanskelige skoleforhold kan ha vært en belastning for andre barn. Vi kan imidlertid ikke se noe isolert i Dagsavisens artikler som får konsekvenser for jentene det gjelder.»

«Det er ikke til å unngå at elever som har gått på samme skole som den døde jenta vil føle et sterkt press i disse dagene. Vi erkjenner at Dagsavisen kan ha bidratt til dette, men mener like fullt at det var riktig å omtale saken. Hadde vi bare omtalt siktelsen mot moren for omsorgssvikt uten å nevne at hun hadde klaget til Fylkesmannen på grunn av mobbing i ungdomsmiljøet, mener vi dekningen ville blitt ubalansert.»

Til slutt: «I denne konkrete saken mener vi at det er naturlig at pressens dekning ettergås og vi tar for gitt at det vil føre til PFU-fellelser. Håpet er at man lærer til neste gang, men at det ikke fører til berøringsfrykt. Til det er mobbing et for stort samfunnsproblem til at det ikke skal kunne granskes av pressen. Dette gjøres best gjennom konkrete historier eller mobbestatistikk mellom forskjellige byer, bydeler og skoler. Skulle vi bare omtalt problemet generelt, uten å peke på konkrete historier, systemsvikt eller skoler der dette ikke tas på alvor, mener vi at pressen ikke ville gjort en god nok jobb for å komme dette samfunnsproblemet til livs.»

Dagsavisen vil advare mot PFU-uttalelser «som skaper et klima der omtale av mobbing kun kan skje på et så generelt grunnlag at det knapt vil oppleves aktuelt. Det aller største offeret i denne saken, er jenta som døde. Akkurat som i Odin-saken som VG kjørte massivt, vil det nødvendigvis føre til fokus på de ungdomsmiljøer og skoler som de døde personene har tilhørt. Det er et faktum man ikke kan endre på uansett hvor vondt det oppleves».

Klager skriver han noterer med interesse at avisen mener at avisens søkelys var rettet mot system og støtteapparat, og ikke mot verken mobbere eller mor. Likevel står det fast at de påklagde artikler, særlig i ingressene, er temmelig kategoriske om at det skal ha forekommet mobbing i de aktuelle Bærum-skolene. Etter det jeg kan forstå erkjenner avisen også at den «kanskje er unødvendig konkluderende angående mobbspørsmålet i sakens ingress».

Klager er imidlertid ikke enig i at setningen: «Det er mye som tyder på at jenta har hatt det vanskelig på skolen i flere år.» tilsier et ytterligere forbehold, «men snarere som er forsterkning av mobbeforekomstene», skriver klager. Klager skriver at «Vær Varsom-plakaten legger sterk vekt på at sentrale opplysninger i en artikkel skal belegges med kilder. I den siterte formuleringen er kilde(ne) fraværende til opplysningen om barnets mange vanskelige skoleår. I denne forbindelse viser jeg også til setningen «Mobbingen på barneskolen førte til at jenta utviklet alvorlige spiseforstyrrelser, melder TV 2.» Også her er opplysningen gitt en konstaterende form, og uten at det fremkommer at påstandene framkom i et gammelt intervju i TV 2.»

Klager skriver at «Dagsavisen sto overfor en tragisk hendelse som involverte mange barn og deres familier, som var inntruffet bare få dager før. Det er nettopp i slike situasjoner at journalistens og redaktørens etiske refleksjon, uttrykt i VVP punkt 4.8, må komme frem».

Dagsavisen gjentar at avisen «erkjenner at vi er unødvendig kategoriske i en formulering i ingressen og dette beklager vi. Samtidig [...] ønsker vi å understreke at de aktuelle barneskolene ikke er navngitt i vår reportasje.»

Dagsavisen er imidlertid ikke enig med klager i at den nevnte setningen ikke tar forbehold.

Videre: «Vi står fast ved at vårt hovedfokus var et annet enn det vi opplevde som nyhetsbildet i disse dagene, og at Dagsavisens vurdering var at vi ønsket å sette søkelyset mer mot system og støtteapparat enn de konkrete barneskoler eller eventuelle mobbere. Den etiske problemstillingen som klager peker på i sin samlede klage, var altså en tydelig del av våre vurderinger. Vi vil anføre at denne artikkelen i sin helhet og Dagsavisens dekning i sum er av en karakter som viser at vi har vurdert hensynet til de andre barna, selv om vi erkjenner og beklager at en formulering i ingressen er unødvendig kategorisk.»